

Эргешали кызы А., Асипова Н.А.

ЖОГОРКУ КЛАССТАРДЫН ОКУУЧУЛАРЫНЫН ҮЙ-БҮЛӨЛҮК ТУРМУШ БОЮНЧА ТҮШҮНҮКТӨРҮНҮН БАШТАПКЫ АБАЛЫН ИЗИЛДӨӨ

Эргешали кызы А., Асипова Н.А.

ИССЛЕДОВАНИЕ ПОНЯТИЙ О СЕМЕЙНОЙ ЖИЗНИ УЧЕНИКОВ СТАРШЕГО КЛАССА НА НАЧАЛЬНЫХ УРОВНЯХ

Ergeshali kyzy A., N.A. Asipova

RESEARCH ON THE FAMILY LIFE OF HIGH SCHOOL STUDENTS AT INITIAL LEVELS

УДК: 377

Бул макала айыл мектептеринин жогорку класстарынын окуучуларынын үй-бүлөлүк турмуш боюнча түшүнүктөрүнүн баштапкы абалын аныктоо максатында жүргүзүлгөн изилдөө иштеринин жүрүшү жана жыйынтыктары баяндалды. Анткени, үй-бүлөлүк жашоодо жана үй-бүлөлүк тарбиялоодо ата-эненин жана балдардын статусун, укуктарын жана милдеттерин жөнгө салууда элдин байыртадан бери улантып келген үрп-адаттары маанилүү орунга ээ. Бул багыттагы изилдөө иштери жогорку класстардын окуучуларынын арасында жүргүзүлдү. Себеби, жогорку класстардын окуучулары алгач бой жеткен курактык мезгилде болуп, алар өздөрүнүн келечектеги кесиби, үй-бүлөсү, жашоо турмушу жөнүндө миң толгонуп, ой калчап, жашоодогу өз ордун табууга далаалаттанып, өзүнөн чоңдордун кеңешине, жардамына муктаж болуп турган мезгил болот. Аймактагы мындай маселелердин чечилишине салым кошуу максатында жүргүзүлгөн иликтөө ишинин жыйынтыгы, изилдөөнүн кийинки этаптарынын зарылдыгы аныкталды.

Негизги сөздөр: инсан, окуучу, жогорку класс, үй-бүлө, үй-бүлөлүк турмуш, улуттук баалуулуктар, айыл мектеби, каада-салт, иликтөө иши, мектептер, класстар, сурамжылоо.

В статье рассмотрены результаты проведенных исследований в целях определения исходных понятий о семейной жизни учеников старшего класса. Следует отметить, что в семейной жизни и воспитании в становлении обязанностей, прав и статуса детей и родителей обычаи передающиеся из поколения в поколение занимают важное место. Исходя из этого были проведены исследования среди старшеклассников. Поскольку ученики старшего класса находясь на стадии раннего возраста размышляют о своем положении в обществе, профессии, семье, жизни в будущем и нуждаются в помощи со стороны старших. В целях внесения вклада в решение таких задач выявлены результаты исследовательских работ, а также отмечена необходимость проведения следующего этапа исследования.

Ключевые слова: личность, ученик, старший класс, семья, семейная жизнь, национальные ценности, сельская школа, традиция, исследовательская работа, школы, классы, опрос.

The article deals with the results of research in order to determine the basic concepts of family life of senior students. It should be noted that in family life and upbringing in the arrangement of duties, rights and status of children and parents, the customs passed down from generation to generation occupy an important place. Based on this, studies were conducted among high school students. As senior students at an early age reflect on their position in society, profession, family, life in the future and need help from senior. In order to contribute to the solution of such problems, the results of research have been identified as well as the need for the next phase of the study.

Key words: personality, student, senior class, family, family life, national values, rural school, tradition, research work, schools, classes, poll.

Элдик мурастардын тарыхый жана педагогикалык анализи көрсөткөндөй, үй-бүлөлүк жашоого даярдоо ар бир маданияттуу адамдын кызыгуусун жаратат. Анткени, үй-бүлөдөгү мамилелер, профессионалдык мамилелердей эле, адамдардын өз ара мамилелеринин ичинен эң алдыңкылардын бири болуп эсептелинет.

Үй-бүлө маданий салт-санааларды алып жүрүүчү катары көптөгөн илимдердин объектиси болуп келүүдө. Алсак, экономика илиминде үй-бүлөнүн чарбалык иш-аракети, үй жана иш менен камсыздалышы, балдар азыктарынын, кийим-кечелердин, оюнчуктардын ж.б. өндүрүмү изилдөөгө алынат.

Ал эми юриспруденцияда үй-бүлөнүн, никенин жана үй-бүлөлүк тарбиялоонун укуктук негиздери ырасталат. Укуктук нормалар үй-бүлөлүк жашоодо жана үй-бүлөлүк тарбиялоодо ата-эненин жана балдардын статусун, укуктарын жана милдеттерин жөнгө салат. Ошондой эле, “Исламды кармангандар укук Аллахтын аткарылууга милдеттүү болгон ченемдери жана буйруктары катары андан келген деп эсептешет” - деп изилдөөчү С.К. Насбекова белгилейт [10].

Этикада үй-бүлөнүн адеп-ахлактуулук жаатындагы көйгөйлөр, адеп-ахлактык багыттары жана салт-санаалары изилденет. Ал эми тарых илими үй-бүлөлүк тарбиялоонун түзүлүшүн, ар түрдүү тарыхый баскычтарындагы эволюциясын, айрым глобалдык тенденцияларын, ата-энелик сезимдердин өзгөчөлүгүн, ролун жана мамилелерин изилдейт [7]. Бирок тарыхый изилдөөдө тигил же бул улуттун менталитеттик өзгөчөлүктөрү, байыртадан бери уланып келген үрп-адаттары маанилүү орунга ээ. Ошондуктан, улуттук маданиятты сактоого, баалуу идеяларды, улуттук-этникалык үй-бүлөлүк тарбиялоонун үрп-адаттарын жана салт-санааларын турмушка кайта келтирүүгө салым кошкон этнографтардын ишке ашырган изилдөөлөрү негизги орунга ээ.

Андыктан, өлкөбүздө бул маселенин туура жолго коюлуп, жогоруда аталган илимдердин өнүгүү өзгөчөлүгү – келечек муундардын үй-бүлө жөнүндөгү түшүнүктөрүнүн кеңири болуусуна жана өз үй-бүлөсүнүн толук кандуу, бакубат түптөлүүсүн камсыз кылат. Бул багытта кыргыз окумуштуулары көптөгөн илимий эмгектерин, ой-толгоолорун сунуштап келишти. Алып карасак, Н.А. Асипова “Жаштарды турмушка даярдоочу коомдук субъект жана түздөнтүз билим, аны менен кошо тарбия берүүчү мекеме болуп эсептелген мектепке кайрыла турган болсок, ал тармакта дагы көптөгөн көйгөйлүү маселелер бар экендигин көрүүгө болот” – деп белгилеген [4]. Ал эми, Н.О. Адилбекова “Үй-бүлөдө алынган билимдер жана жосундар адамдын жашоосун жакшыртат же тескерисинче начарлатат, тактап айтканда, конкреттүү индивидден бардык коомго жайылат. Үй-бүлөдөгү бардык проблемалар же тескерисинче позитивдүү окуялар коомдун бардык чөйрөлөрүнө таралып, таасир берет” – деген оюн билдирген [1].

Азыркы учурдун көйгөйлүү маселесинин чечилүүсүнө азыраак болсо да салым кошуу максатында изилдөө ишибиздин милдеттерине ылайык Баткен районунун айыл мектептеринин жогорку класстарынын окуучуларынын келектеги үй-бүлөсү жөнүндөгү түшүнүктөрүнүн баштапкы абалын аныктоого аракет жасадык. Анткени, кандай гана илимий-тажрыйбалык иш болбосун изилденип жаткан көрүнүштүн абалын аныктоодон башталаары шексиз. Биз изилдөөбүздүн объектисине таянуу менен 8-9-10-

класстардын окуучуларынын үй-бүлө, үй-бүлөлүк турмуш жөнүндөгү түшүнүктөрүнүн баштапкы абалын аныктоо милдетин койдук жана изилдөө учурунда жогорку класстардын окуучуларынын психологиялык өзгөчөлүктөрүн эске алуу талабына таяндык. Ошондой эле, илимий-изилдөө усулдарын колдонуу менен илимий-тажрыйбалык иштерин жүргүздүк.

Бул багыттагы психология, педагогика илиминин жетишкендиктери төмөнкүдөй тыянакка келүүгө негиз берет. Жогорку класстардын окуучулары алгач бой жеткен курактык мезгилде болуп, алар өздөрүнүн келечектеги кесиби, үй-бүлөсү, жашоо турмушу жөнүндө миң толгонуп, ой калчап, жашоодогу өз ордун табууга далаалаттанып, өзүнөн чоңдордун кеңешине, жардамына муктаж болуп турган мезгил болот. Бул куракта инсандын акыл-эси тез өсөт жана тез байыйт, б.а. акыл-эстин өсүү динамикасы жылдан жылга күч алат. Демек, аларда келечектеги жашоо турмушуна болгон кызыгуулары да күчтүү жана абдан маанилүү маселе катары жашоосунун маңызын түзүп турат.

Бул маселелердин практикадагы абалын анализдөө үчүн Баткен районунун Согмент айылындагы Э.Эркебаев атындагы, Кара-Булак айылындагы Э.Эрматов атындагы жана Бужум айылындагы “Бужум”, Чек айылындагы “Чек” орто мектептеринин мугалимдери менен биргеликте 8-9-10-класстарынын окуучуларынын учурдун талабына ылайык үй-бүлө, үй-бүлөлүк турмуш, улуттук баалуулук жөнүндөгү түшүнүү деңгээлдерин аныктоо максатында иликтөө иштерин жүргүздүк.

Бул максатка ылайык иликтөө ишине Баткен районунун Э.Эрматов атындагы орто мектебинин 8-класстарынан - 42, 9-класстарынан - 40, 10-класстарынан - 38 окуучу, бардыгы - 120 окуучу, Э.Эркебаев атындагы орто мектебинин 8-класстарынан - 34, 9-класстарынан - 24, 10-класстарынан - 26 окуучу, бардыгы - 84 окуучу, Ал эми, “Чек” орто мектебинин 8-класстарынан - 44, 9-класстарынан - 32, 10-класстарынан - 38 окуучу, бардыгы - 114 окуучу, “Бужум” орто мектебинин 8-класстарынан - 37, 9-класстарынан - 29, 10-класстарынан - 38 окуучу, бардыгы - 104 окуучу катышты. Аныктоочу экспериментке катышкан окуучулардын жалпы саны - 422 окуучуну түздү.

Таблица 1

Жогорку класстардын окуучуларынын үй-бүлө жөнүндөгү билимдерин аныктоочу экспериментке катышкан мектептердин жана окуучулардын саны

№	Мектептердин аталыштары	Класстардын аталыштары			
		8-класс	9-класс	10-класс	Бардыгы
1.	Э. Эрматов атындагы орто мектеби	42 окуучу	40 окуучу	38 окуучу	120 окуучу
2.	Э. Эркебаев атындагы орто мектеби	34 окуучу	24 окуучу	26 окуучу	84 окуучу
3.	«Чек» орто мектеби	44 окуучу	32 окуучу	38 окуучу	114 окуучу
4.	«Бужум» орто мектеби	37 окуучу	29 окуучу	38 окуучу	104 окуучу
	Бардыгы	422 окуучу			

Мугалим улуттук баалуулуктар жөнүндө көптөгөн маалыматтарга жана каада-салттарга таянып, үй-бүлөлүк эрежелер аркылуу окуучулардын адебин, акыл-эсин, жүрүм-турум маданиятын жана кругозорун өнүктүрө алат.

Бул эксперимент иштерин жүргүзүүдө сурамжылоо усулу колдонулду. Сурамжылоо төмөндөгүдөй илимий милдеттерди чечүүгө багытталган:

1. Окуучулардын үй-бүлө жөнүндөгү түшүнүгүн аныктоо;
2. Окуучулардын өз үй-бүлөсүнө, ата-энесине карата мамилесин, көз карашын билүү;
3. Үй-бүлөдөгү келишпестиктин келип чыгуусунун себеби жөнүндөгү ойлорун анализдөө;
4. Улуттук каада-салтка жана маданиятка болгон кызыгууларынын деңгээлин аныктоо.

Элеттик окумуштуу-педагог Г.Мадеминов “Эгерде үй-бүлө тарбиянын, анын ичинде салттуу педагогиканын баалуулугу болуп, ата-эне да, тарбияланып жаткан балдар да ошол баалуулукту сезип, үй-бүлөдө баалуулуктар иерархиясында тарбия баалуулугу жогорку даражада туруп, окуу, эмгек, жашоодо ийгиликтин бардык өбөлгөсү, башаты тарбиядан деп эсептелсе, анда бул үй-бүлө келечектүү, бактылуу үй-бүлө болот” - деп белгилегендей [8], изилдөөнүн максатына ылайык №1 анкетанын мазмунунда камтылган “Үй-бүлө деген эмне? Сиз аны кандай түшүнөсүз?”, “Сиздин келечектеги үй-бүлөнүз кандай болушун каалайсыз же кандай болушу керек?”, “Мыкты ата-эне болуу үчүн кандай болуу керек деп ойлойсуз?”, “Үй-бүлөдө үлгү болуу дегенди кандай түшүнөсүз?”, “Билим алууга үй-бүлөнүн кандай таасири бар?”, “Сиздин оюңуз боюнча азыркы убактагы үй-бү-

лөлөрдүн кандай жетишкен жактары бар?”, “Сиздин оюңуз боюнча азыркы убактагы үй-бүлөлөрдүн кандай жетишпеген жактары бар?”, “Үй-бүлөдөгү салттар дегенди кандай түшүнөсүз?”, “Үй-бүлөдөгү сизге жаккан салттар кайсылар?”, “Үй-бүлөдөгү сизге жакпаган салттар кайсылар?” - деген суроолор камтылган.

Анкеталык сурамжылоонун жыйынтыгын анализдегенибизде төмөнкүдөй маалыматтарга ээ болдук.

Сурамжылоо жүргүзүү үчүн түзүлгөн анкетанын мазмунунда камтылган “Үй-бүлө деген эмне? Сиз аны кандай түшүнөсүз?” - деген суроого “Үй-бүлө деген өз мыйзамдары бар кичинекей мамлекет” - деген терең маанилүү, тагыраак ойду билдирген окуучулардын саны - 36 (8,5%), ал эми “Үй-бүлө – бул чогуу жашаган адамдардын тобу” - деп жакындаштырылган мааниде жооп берген окуучулардын саны - 64 (15,2%), “Үй-бүлө – бул бири-бирине көз карандысыз адамдардын тобу” - деген тайкы түшүктөгү ойду билдирген окуучулардын саны – 177 (41,9%), “Үй-бүлө – бул жеке кызыкчылыктарды көздөгөн адамдардын тобу” – деген бир кыйла жалпыланган маанидеги ойду билдирген окуучулардын саны – 145 (34,4%). Окуучулардын аталган суроого берген жоопторун анализдөө менен жогорку класстардын окуучуларынын “үй-бүлө” түшүнүгүн тереңдетүү керек экендигине ынандык. Андыктан, өспүрүмдөрдүн “үй-бүлө” жөнүндөгү түшүнүктөрү өтө эле жалпы көрсөткүчтөр катары экендиги белгилүү болду.

“Сиздин келечектеги үй-бүлөнүз кандай болушун каалайсыз же кандай болушу керек? – деген суроого “Менин үй-бүлөмдө бири-бирин

сыйлоо жана өз ара түшүнүүчүлүк болушу керек” - деген көңүл жылытарлык жоопторду 37 окуучу (8,8%), “Менин үй-бүлөм кумурсканын уюгу сыяктуу болуусун каалайм. Анда баары эмгекчил болуусу керек” – деген жоопту 98 окуучу (23,2%), “Менин үй-бүлөмдүн элдик каада-салттардын кармануусун каалабайм. Анткени менин үй-бүлөм заманбап үй-бүлөлөрдөн болуусу керек” - деген каада-салт жөнүндөгү түшүнүгү тайкы 163 окуучу (38,6%), “Менин үй-бүлөм эч кынтыксыз, идеалдуу болушун каалайм” - деп эң мыкты эңсөөлөрүн, тилектерин билдирген 124 окуучу (29,3%). Бул ойлорду анализдөө менен окуучулардын өзүн-өзү таануусу, өзүнүн жүрүм-турумун көзөмөлгө алуусу, каада-салттардын үй-бүлөлүк турмушка зарылдыгы, улуттук өзгөчөлүк жөнүндөгү маселелер көңүл бурууга муктаж экендигин көрсөттү.

“Мыкты ата-эне болуу үчүн кандай болуу керек деп ойлойсуз?” – деген суроого “Үй-бүлөдө катуу талап, тартиптин болуусун көзөмөлдөп туруу керек” – деп ата-энеге чоң жоопкерчиликти ыроологон окуучулардын саны – 67 (15,8%), “Мыкты ата-эне болуу үчүн өз баласын башка балдарга салыштырбоо керек” – деп кайдыгер эмес мамилени билдирген окуучулардын саны – 102 (24,2%), “Ата-эне тарабынан моралдык, материалдык жактан колдоонун болушу керек” – деген ынандуу жоопту айткан окуучулардын саны – 91(21,6%), “Бала үчүн коопсуз чөйрөнү түзүү керек” – деген жалпыланган жана бала үчүн кам көрүүгө ынтызарлыгын билдирген окуучулардын саны – 162 (38,4%). Бул жооптор ата-эненин үй-бүлөдөгү ролу, жоопкерчилиги, алардын мыкты жүрүм-турумунун баалуулугу жөнүндөгү маалыматтарды окуучуларга кеңири жеткирүү зарыл экендигин көрсөтүп турат.

“Үй-бүлөдө үлгү болуу дегенди кандай түшүнөсүз?”– деген суроого “Үлгүлүү жүрүм-турумга ээ болуу” – деп өзүнүн кеңири көз карашын билдирген окуучулардын саны – 177 (42%), “Ар дайым ийгиликтерди жаратуу” – деп так жана таамай оюн билдирген окуучулардын саны– 81(19,2%), “Адашууга жол бербөө”–деген өз оюн ачык айта албаган, бирок, жакындаштырылган ойду айткан окуучулардын саны – 53 (12,5%), “Камкор адам болуу” – деген бир жактуу маанидеги ойду билдирген окуучулардын саны – 111 (26,3%). Бул ойлорду анализдөө ме-

нен жогорку класстардын окуучуларынын үлгү болууга умтулуусу жогору экендигин жана үлгү болуу эрежелери жөнүндөгү маселелер иликтөөгө муктаж экендигин аныктоого болот.

“Билим алууга үй-бүлөнүн кандай таасири бар?” – деген суроого “Айрым учурда билим алууга үй-бүлө тоскоолдук жаратышы мүмкүн” – деген үстүрт ойду билдирген окуучулардын саны – 143 (34%), “Билим алууда үй-бүлөнүн таасири жокко эсе” – деген терс маанидеги жоопту берген окуучулардын саны – 21 (4,9%), “Үй-бүлө бала үчүн мектеп болгондуктан, анын билим алуусунда таасири чоң” – деп бир кыйла жакындаштырылган мааниде жооп берген окуучулардын саны – 118 (27,9%), “Баланын билим алуусуна жана акыл-эс жактан даяр болуусуна үй-бүлөнүн таасири чоң”– деп үй-бүлөнүн баланын жашоосу үчүн эң негизги таяныч экендигин айткан окуучулардын саны – 140 (33,2%). Бул ойлорду анализдөө менен жогорку класстардын окуучуларын үй-бүлөлүк турмушка даярдоо негизги маселелердин бири экендигин айгинелөөгө болот.

“Сиздин оюңуз боюнча азыркы убактагы үй-бүлөлөрдүн кандай жетишкен жактары бар?” – деген суроого “Салттуу көз караштардан заманбап көз караштарга өтүүсү” – деп жооп берген окуучулардын саны – 178 (42,2%), “Үй жумуштарын чогуу аткаруу” – деген өз оюн ачык айта албаган окуучулардын саны – 84 (19,9%), “Үй-бүлөнүн негизги баалуулук катарында эсептелиниши” – деп үй-бүлөлүк баалуулукка терең маани берип жооп берген окуучулардын саны – 112 (26,5%), “Үй-бүлө мүчөлөрүнүн тең укуктуулугу” – деген ачык маанидеги ойду билдирген окуучулардын саны – 48 (11,4%). Демек, жогорку класстагы окуучуларды улуттук баалуулуктар аркылуу үй-бүлөлүк турмушка даярдоо жана анын негизинде маданияттуу жүрүм-турум эрежелерин калыптандыруу зарыл.

“Сиздин оюңуз боюнча азыркы убактагы үй-бүлөлөрдүн кандай жетишпеген жактары бар?” - деген суроого “Үй-бүлө мүчөлөрүнүн бири-бирине болгон кайдыгер мамилеси” - деп үй-бүлөнүн жоопкерчилигине кызыгуу менен жооп берген окуучулардын саны – 83 (19,7%). “Турмуштун кыйынчылыктарын түшүнө билбегендик” – деп үй-бүлөнүн социалдык-экономикалык абалы менен түшүндүрүүгө аракет жаса-

ган окуучулардын саны - 113 (26,8%), “Социалдык теңсиздиктин орун алышы” - деген үй-бүлө мүчөлөрүнүн укуктары жөнүндөгү ойлорун айткан окуучулардын саны - 79 (18,7%), “Бири-бирин урматтоо, сыйлоо, жардамдашуу, түшүнө билүүнүн негизинде курулган бекем үй-бүлөлөрдүн санынын төмөндүгү” – деген маанидеги окуучулардын саны – 147 (34,8%). Мында окуучулардын келечектеги үй-бүлөсүн сыйлоого, кемчилик кетирбөөгө умтулуусу күчтүү экендиги байкалып турат.

“Үй-бүлөдөгү салттар дегенди кандай түшүнөсүз?” - деген суроого “Үй-бүлөлүк кеңеш-мелерди өткөрүү” – деп үстүрт ойлорун айткан окуучулардын саны – 48 (11,4%), “Үй-бүлөдө кабыл алынган адеп-ахлактык мүнөзгө ээ болгон жүрүм-турум эрежелери, муундан-муунга берилүүчү көз караш, каада-салттар” – деген кеңири маанини камтыган ойду билдирген окуучулардын саны – 110 (26%), “Үй-бүлөлүк майрамдар” – деген бир жактуу көз карашты билдирген окуучулардын саны – 121 (28,7%), “Үй-бүлөдө ата-эне тарабынан кабыл алынган эрежелер” – деген тар маанини айткан окуучулардын саны – 143 (33,9%). Мындай ойлор аркылуу окуучулардын үй-бүлөдөгү, коомдогу элдик каада салттар жөнүндөгү түшүнүктөрүн калыптандыруу аракеттеринин зарылдыгы жаралат.

“Үй-бүлөдөгү сизге жакпаган салттар кайсылар?” – деген суроого “Үй жумуштарын чогуу аткаруу” – деген ойду – 23 (%) окуучу айткан, “Чогуу конокко баруу” – деген ыңгайсыздыкты жараткан ойду – 112 (%) окуучу билдирген, “Ырым-жырымдарды пайдалануу” – деген өз динин туура эмес түшүнүп, терс көрүнүштөрдү пайда кылган иш-аракеттердин орунсуз экендигин билдирген окуучулардын саны – 184 (%), “Кийинүү манерасы” – деп үй-бүлөдөгү жашоо шартка, социалдык-экономикалык абалга карабай эле ашыкча чыгым менен кийинүүнү жактырбоо сезимдерин билдирген окуучулардын саны – 103 (%). Демек, окуучуларда үй-бүлөдөгү нукура каада-салттарды, акыл-эске, адеп-ыйманга үндөгөн жүрүм-турум эрежелерин үйрөнүүгө болгон далаалаттануулары, умтулуулары жогору экендиги көрүнүп турат.

Жыйынтыктап айтканда, жогоруда жүргүзүлгөн анализ бизге айыл мектептеринин жогорку класстарынын окуучуларын элдик педагогикалык

калык баалуулуктар аркылуу үй-бүлөлүк турмушка даярдоо зарылдыгын жаратты.

Иликтөө ишинин натыйжаларын анализдөө менен төмөнкүдөй жыйынтык чыгарууга болот:

1. Окуучулардын үй-бүлө маселелерине, элдик каада-салттарга кызыгуу менен мамиле кылганы көрүнүп турат. Бул окуучулардын үй-бүлө жана анын эрежелери, улуттук баалуулуктар жөнүндө билиминин жетишпестиги жана ага карата умтулууларынын бар экендиги менен түшүндүрүлөт.

2. Азыркы билим берүү мекемелеринин шарттарындагы жогорку класстардын окуучуларын үй-бүлөлүк турмушка даярдоонун абалын изилдөө окуучулардын окуп жаткан гуманитардык багыттагы сабактарынын мазмунунда үй-бүлөлүк турмуш, элдик каада-салт, улуттук баалуулуктар жөнүндө так жана анык билимдердин жоктугун көрсөтөт.

3. Окуучулардын улуттук баалуулуктар аркылуу үй-бүлөлүк турмушту үйрөнүүгө умтулуусу боюнча деңгээлдердин төмөн болгону аныкталды. Бул окуучулардын элдик каада-салттын баалуулугун, маанилүүлүгүн, үй-бүлөдөгү уул адебинин, кыз адебинин сакталуусу үй-бүлөнүн жана өзүн-өзү өркүндөтүүнүн бир каражаты болгонун түшүнбөстүгү менен түшүндүрүлөт.

4. Жогорку класстардын окуучуларын үй-бүлөлүк турмушка даярдоо боюнча иш-чараларды активдештирүү керек: үй-бүлө, үй-бүлөлүк турмуш, үй-бүлө мүчөлөрүнүн жүрүм-турум эрежелери, элдик каада-салттар, улуттук баалуулук жөнүндөгү билимдерди үйрөнүүгө умтулуусун өздөштүрүү керек.

Бул иликтөө ишинин натыйжаларынын жана жыйынтыктарынын анализи айыл мектептеринин жогорку класстарынын окуучуларын элдик педагогикалык баалуулуктар аркылуу үй-бүлөлүк турмушка даярдоонун башталгыч деңгээлин жана иликтөө этабынын кийинки милдеттерин аныктоого өбөлгө түздү. Ал жогорку класстардын окуучуларына элдик каада-салттарды, улуттук баалуулуктарды үйрөтүүнүн негизинде окутуу процессин уюштуруу жана гуманитардык сабактарды окутуу боюнча азыркы программаны толуктаган кошумча программаны иштеп чыгуу экендиги аныкталды.

Адабияттар:

1. Адилбекова Н.О. Заманбап кыргыз үй-бүлөнүн көз караштарынын анализи. / Республикалык илимий-теориялык журнал «Известия вузов Кыргызстана», №2. - Бишкек, 2018. - С. 76-78-бб.
2. Алимбеков А. Кыргыз элинин билим берүү салтары. - Б., 2001.
3. Асипова Н.А. Окуучу жаштарды тарбиялоо жана билим берүүнүн актуалдуу маселелери. Тандалма макалалар жыйнагы. - Б.: КТУ «Манас», 2016.
4. Асипова Н.А. Социалдык тарбия. - Б.: КТУМ, 2004. - 103-107-бб.
5. Асипова Н.А. Билим философиясы жана тарыхы: Окуу китеби. - Б.:2010.
6. Байгазиев, С. Бактылуу үй-бүлө куруунун, маңыздуу жашоонун жана береке-байлык табуунун ата-бабалар көрсөткөн жолу. - Б., 2017.
7. Бурова С.Н. Социология брака и семьи. - Минск «Право и экономика», 2010.
8. Мадаминов Г.М. Ата-энелер сиздер үчүн. - Б., 2018.
9. Мурзаев М.С. Билим берүүдө элдик педагогикадагы ыймандык адептик идеялардын негизинде жаш муундарды улуттук өзгөчөлүктөргө социалдаштыруу маселелери. И.Арабаев атындагы КМУнун жарчысы, 2012.
10. Насбекова С.К. Кыргыз Республикасынын үй-бүлөлүк мыйзамдарын жана шариатты салыштырмаукуктук талдоо. / Республикалык илимий-теориялык журнал «Известия вузов Кыргызстана», №3. - Бишкек, 2018. - 99-102-бб.
11. Хоменко И. Взаимодействие семьи и образовательного учреждения по воспитанию успешной личности. / Директор школы. - 2007.

Рецензент: к.пед.н., доцент Каранова Т.Н.
